

[View the original article](#)

فراتر از خبر

چرا جمعیت زنان سرپرست خانوار در ایران در حال افزایش است؟

راديو فردا

۱۴۰۵/مهر/۰۷

مسئولان ایران نسبت به روند افزایشی تعداد خانواده‌هایی که فقط زنان سرپرستی آن‌ها را برعهده دارند، هشدار داده و در مورد وخامت وضعیت اقتصادی این خانواده‌ها ابراز نگرانی کرده‌اند.

اما چه چیزی باعث افزایش شمار زنان سرپرست خانوار در ایران شده است؟ بیشتر شدن آسیب‌های اجتماعی، یا افزایش میل زنان به استقلال؟

معاون امور سلامت اجتماعی سازمان بهزیستی ایران در تازه‌ترین اظهارات خود از افزایش جمعیت زنان سرپرست خانوار در ایران خبر داده و اعلام کرد: «طبق سرشماری سال ۱۳۷۵ کمتر از یک میلیون زن سرپرست خانوار در کشور وجود داشت که این آمار در سرشماری سال ۱۳۹۵ به بیش از سه میلیون نفر رسید».

به گفته حسن موسوی چلک، با توجه به افزایش طلاق و سایر موضوعات اجتماعی، این آمار روند افزایشی هم داشته و از سال ۱۳۹۵ تاکنون اتفاقات زیادی در جامعه رخ داده و از سوی دیگر، مجرد قطعی هم در میان دختران افزایش یافته و دختران خودسرپرست هم به این جمعیت اضافه می‌شوند.

این آمارها در شرایطی اعلام شده است که چند روز قبل از آن، رئیس مرکز امور زنان و خانواده وزارت کشور هم با ارائه آمارهایی، گفت: «در حال حاضر حدود ۲۶ میلیون خانواده در کشور داریم و بر اساس آمار امروز، بیش از ۱۲ درصد این خانواده‌ها زن‌سرپرست هستند».

پروین داداندیش به خبرگزاری دولتی ایرنا گفت: «بهتر است به جای استفاده از اصطلاح "زنان سرپرست خانوار"، از تعبیر "خانواده‌های زن‌سرپرست" استفاده کنیم، چراکه باید نگاه ما به این موضوع با محوریت خانواده باشد».

بیشتر در این باره:

زیان بیشتر زنان از قطعی اینترنت در ایران و فروپاشی «بازار کار موازی»

او افزود: «این آمار مربوط به زنانی است که همسرانشان فوت کرده یا از کار افتاده شده‌اند و به‌صورت قانونی سرپرستی خانواده را بر عهده گرفته‌اند».

داداندیش با اشاره به اختلاف در آمارها گفت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی هم آمار جداگانه‌ای دارد که تعداد آن کمتر از آمار ثبت‌احوال است؛ «اما به هر صورت، بزرگی و گستردگی جمعیت خانواده‌های زن‌سرپرست را نشان می‌دهد».

فاصله آمارهای رسمی با واقعیت

رئیس مرکز امور زنان و خانواده وزارت کشور با اشاره به تفاوت خانواده‌های زن‌سرپرست و بدسرپرست گفت: «در خانواده‌های زن‌سرپرست، زن بر اساس طلاق یا فوت همسر، به‌صورت قانونی سرپرستی خانواده را بر عهده دارد؛ اما در خانواده‌های بدسرپرست، مرد از نظر قانونی همچنان سرپرست خانواده به‌شمار می‌آید، در حالی که در عمل مسئولیت‌های خود را انجام نمی‌دهد و زن خانواده، زندگی را اداره می‌کند».

او اذعان کرد که آمار دقیقی از تعداد خانواده‌های بدسرپرست وجود ندارد.

دلایل افزایش آمار زنان سرپرست خانوار چیست؟

سمانه سوادی، تحلیلگر امور زنان، در گفت‌وگو با رادیو فردا می‌گوید افزایش این آمار را نمی‌توان با یک علت توضیح داد و این موضوع ناشی از مجموعه‌ای از تغییرات جمعیتی، اجتماعی و اقتصادی است که به‌شدت درهم‌تنیده و بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند.

این کارشناس امور زنان می‌گوید: «به‌طور کلی، افزایش سن جمعیت، افزایش طلاق، تغییر الگوهای ازدواج، بالا رفتن سن ازدواج، افزایش امکان زندگی مستقل برای زنان و همچنین بیشتر شدن حضور اقتصادی زنان، همگی در این روند نقش دارند».

به‌گفته سمانه سوادی، «تا سال‌های گذشته، بسیاری از خانواده‌ها اساساً به دختران مجرد یا حتی زنانی که از همسرانشان جدا شده بودند، اجازه زندگی مستقل نمی‌دادند و آن‌ها ناچار بودند به خانه والدینشان

بازگردند. اما امروز این وضعیت تا حدی تغییر کرده و همین تغییرات اجتماعی بر آمار زنان سرپرست خانوار نیز تأثیر گذاشته است».

بیشتر در این باره:

«بی‌حجابان» زیر ۱۸ سال به محرومیت از گذرنامه، اشتغال و تحصیل تهدید شدند

خانم سوادی معتقد است این روند در واقع بازتاب‌دهنده یک تغییر اجتماعی مهم‌تر نیز هست: «خانواده ایرانی تغییر کرده و اشکال خانواده متنوع‌تر شده‌اند. دیگر نمی‌توان مرد را به‌عنوان نان‌آور یا تنها نان‌آور خانواده در نظر گرفت».

در گذشته ممکن بود به دلیل وضعیت اقتصادی بهتر ایران، خانواده‌ها توان مالی بیشتری برای حمایت از دختران مجرد یا فرزندان که از همسرشان جدا شده بودند، داشته باشند؛ اما امروز توان حمایتی بسیاری از خانواده‌ها کاهش پیدا کرده و در موارد زیادی، این زنان ناچارند برای تأمین زندگی خود کار کنند.

از این رو، خانم سوادی در کنار مسئله میل زنان به استقلال اقتصادی، از پدیده «اجبار اقتصادی آن‌ها به اشتغال» هم سخن می‌گوید: «به نظر من افزایش آمار زنان سرپرست خانوار را نه می‌توان صرفاً نشانه یک آسیب اجتماعی دانست و نه صرفاً نشانه رهایی و استقلال زنان. هر دو وجه، به شکلی درهم‌تنیده و هم‌زمان وجود دارند».

زنان سرپرست خانوار شامل چه گروه‌هایی هستند؟

رئیس مرکز زنان و خانواده وزارت کشور با اشاره به اقدامات انجام‌شده برای حمایت از زنان سرپرست خانوار، از اجرای طرحی در ۱۶ استان کشور خبر داد که طی آن نزدیک به ۱۰ هزار خانواده زن‌سرپرست، که پیش‌تر تحت پوشش نهادهای حمایتی نبوده‌اند، شناسایی شدند.

به گفته این مقام دولتی، در این طرح، با دسته‌بندی توانمندی‌ها و مهارت‌های این زنان، برنامه‌ای دو ساله برای آموزش و ارائه تسهیلات خوداشتغالی تدوین شد. با وجود این، رئیس مرکز زنان و خانواده، به تفاوت‌های احتمالی سیاست‌گذاری‌های دولت در مورد این گروه‌های مختلف اشاره‌ای نکرد.

این در حالی است که کارشناسان تأکید می‌کنند که نباید گروه‌های مختلف زنان سرپرست خانوار را در یک عنوان آماری قرار داد.

به عقیده خانم سوادی، وقتی همه این زنان در یک بسته آماری تحت عنوان «زنان سرپرست خانوار» قرار می‌گیرند، ممکن است این تصور شکل بگیرد که زن سرپرست خانوار، به‌طور کلی، مترادف با «زن نیازمند حمایت» است.

بیشتر در این باره:

ایران در قعر رده‌بندی بانک جهانی درباره قوانین کسب و کار زنان

او گفت: «ممکن است زنی مستقل باشد، از نظر اقتصادی نیازمند حمایت مستمر نباشد و با این حال صرفاً به دلیل قرار گرفتن در این طبقه آماری، با نگاهی آسیب‌شناسانه به وضعیت او نگاه شود. از سوی دیگر، این آمارها ممکن است با گروه‌های دیگری مانند مادران تنها، زنان سالمند یا زنانی که نیازهای ویژه و متفاوتی دارند، هم‌پوشانی پیدا کنند.»

این تحلیلگر تأکید کرد که اگر میان این گروه‌ها، بر اساس سن، وضعیت اقتصادی، شرایط زندگی، تعداد افراد تحت تکفل و سایر ویژگی‌های مهم، تفکیک دقیقی صورت نگیرد، امکان سیاستگذاری هدفمند نیز کاهش پیدا می‌کند.

بنابراین «زن سرپرست خانوار» می‌تواند یک طبقه‌بندی آماری باشد، اما به هیچ‌وجه نباید آن را یک موقعیت اجتماعی یا اقتصادی «همگن» در نظر گرفت.

وضعیت اقتصادی زنان سرپرست خانوار چگونه است؟

مسئله مهم دیگر در مورد زنان سرپرست خانوار در ایران، وضعیت اقتصادی نسبتاً وخیم این خانوارهاست و این وضعیت حتی نزد زنانی که از کمک‌های دولتی بهرمند هستند هم، وجود دارد.

معاون امور سلامت اجتماعی سازمان بهزیستی کشور با اشاره به مشکلات اقتصادی زنان سرپرست خانوار می‌پرسد که یک خانوار یک‌نفره با کمک ماهانه «دو میلیون تومان» چگونه می‌تواند یک زندگی مناسب داشته باشد؟ به گفته او، عمدتاً این افراد با مشکلاتی مانند مسکن و کمبود مهارت نیز مواجه هستند.

همچنین رئیس مرکز امور زنان و خانواده وزارت کشور در این زمینه گفته است: «با توجه به شرایط اقتصادی موجود و افزایش تورم، پیش‌بینی می‌شود که بخشی از این خانواده‌ها به سرعت به دهک‌های پایین‌تر سقوط کنند و دهک درآمدی آن‌ها کاهش یابد.»

بیشتر در این باره:

وزن نابرابری و بی‌عدالتی در نظام بیمه و سلامت ایران

خانم سوادی در پاسخ به این پرسش که چرا زنان سرپرست خانوار بیش از سایر اقشار در معرض خطرات شغلی و ناامنی اقتصادی هستند، می‌گوید: «زنان به طور کلی در بازار اقتصادی ایران قدرت چانه‌زنی پایین‌تری دارند. زمانی که قرار است نیروی کار تعدیل یا اخراج شود، زنان بیشتر در معرض این اتفاق قرار می‌گیرند.»

خانم سوادی تأکید می‌کند که «عامل ساختاری دیگر، دسترسی محدودتر زنان به دارایی‌ها، سرمایه و شبکه‌های شغلی است؛ معضلی که به شکل تاریخی وجود داشته است.»

به گفته او، حتی در مواردی که بحث ارث و میراث مطرح می‌شود، زنان معمولاً سهم کمتری از دارایی‌های به‌جامانده دارند و به سرمایه خانوادگی و شبکه‌های اقتصادی و شغلی نیز دسترسی محدودتری پیدا می‌کنند.

ارزیابی‌های کارشناسان نشان می‌دهد که صرفاً ارائه آمار، هشدارهای مکرر و ارائه طرح‌های کلی چندان مشکلی از زنان سرپرست خانوار حل نمی‌کند؛ بلکه شناخت تفاوت‌های درون این جمعیت، توجه به

عواملی که زنان را در برابر فقر و سقوط درآمد آسیب‌پذیر می‌کند، و سیاست‌گذاری‌های اصولی برای هر گروه، بیشترین نقش را در حفاظت از این افراد خواهد داشت.

این مطلب بخشی از:

فراتر از خبر

بایگانی

اجتماعی

© ۲۰۲۶ تمام حقوق این وبسایت، بر اساس مقررات کپی‌رایت، برای رادیو فردا محفوظ است.